Sakktábla

Kerámia- és üveggyűjtemény

Leltári szám:	3911
Alkotó:	Kändler, Johann Joachim (1706 - 1775)
Gyár / műhely:	Meisseni Porcelángyár
Készítés ideje:	1760
Készítés helye:	Meissen
Anyag:	porcelán
Technika:	aranyozott; máz felett színesen festett; öntött; préselt
Méretek:	szélesség: 32,5x32,9 cm magasság: 1,7 cm

A ma ismert modern sakk táblajáték elődje valószínűleg a csaturanga volt, amely Indiában alakult ki i.sz. 500 körül. A nyolcszor nyolc négyzeten felsorakoztatott bábuk az indiai hadsereg felépítését követve négy hadtestből álltak a gyalogosokból, a csataelefántokból, a lovasságból és a harci szekerekből. A hadsereget a rádzsa, a király és a vezér vezette.

A táblajáték perzsa-arab közvetítéssel a 9. században jutott el Európába, így a legtöbb európai nyelvben a játék elnevezése a perzsa *shah* szóból ered, ami uralkodót jelent. A szellemi-stratégiai játék a 18. századra az udvari körök egyik legkedveltebb időtöltése lett. Ugyancsak közismertté vált az az anekdota, amely a játék feltalálójának leleményességét és a matematikában való jártasságát bizonyítja. A mitikus "előidőknek" ez a név szerint nem ismert tudósa jutalomként szerényen búzaszemeket kért az uralkodótól – a rádzsától –, mégpedig a tábla első mezőjére egyet, a másodikra kettőt, a harmadikra négyet, vagyis mindegyikre az előző négyzetre rakott búzaszemek kétszeresét. A fizetség csekélynek tűnt, minthogy azonban a mezők száma a táblán 64, a mennyiség hatalmas, több milliárd búzaszem lett volna, így a kérés valójában teljesíthetetlen volt.

A reprezentatív meisseni sakk-játék táblájának játékmezői lila és zöld színnel, aprólékos négyzetrácsokkal festettek, peremszegélye dúsan aranyozott. A kezdő állás játékmezői fehér nyolcszögek, ezek mindegyikében, harminckét mezőn a török sereg gyalogos és lovas katonáit ábrázoló, a különféle fegyvernemeket részletgazdagon bemutató, kiváló kvalitású miniatűr képecskék láthatók. A király és a vezér helyét a török császár és császárné félalakos képe, a ló helyét egy-egy vágtató lovas, a bástya helyét egy-egy harci elefánt jelöli. A gyalogok helyén török gyalogosok láthatók. A háromszög formájú kis talapzaton álló figurák – Johann Joachim Kändler (1706–1775) jellegzetes kisplasztikái (IM ltsz.: 3912-3940.) – ellenben a kor európai udvari öltözetét viselik.

A meisseni porcelánmanufaktúra a kor időszerű harcászati, hadipolitikai sikerének állított emléket a sakk-játékkal, minthogy az a török világbirodalmon diadalmaskodó Európa győzelmét hirdeti. A gyalogok kalapjukat két kézzel fejükre szorítják, a bástya harci elefánt, a huszár ágaskodó paripa, a vezér elegáns, koronás dáma, a király páncélt visel.

A némileg hiányos budapesti sakk-készlettel szemben a müncheni Bayerisches Nationalmuseum egy hiánytalan meisseni sakk-játékot őriz (ld. itt). A hasonló játékmezőkkel, azonos színállású táblával festett játék sakkbábui ez esetben díszes, *rocaille*-os tornyocskákat formáznak.

A sakk készletet gróf Keglevich Gyula (1824–1865) – a pétervásárai kastélyt építtető Keglevich Gábor unokája – ajándékozta a Magyar Nemzeti Múzeumnak 1865-ben.

Irodalom

- Szerk.: Horváth Hilda, Szilágyi András: *Remekművek az Iparművészeti Múzeum gyűjteményéből. (Kézirat)*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2010. - Nr. 89. (Balla Gabriella)
- Szerk.: Pataki Judit: *Az idő sodrában. Az Iparművészeti Múzeum gyűjteményeinek története*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2006. - Nr. 11. (Balla Gabriella)

© 2012-2026, Minden jog fenntartva Iparművészeti Múzeum

- Szerk.: Szilágyi András, Péter Márta: *Barokk és rokokó. Az európai iparművészet stíluskorszakai*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1990. - Nr. 6.200. (Katona Imre)
- Maros Donka Szilvia: *Táblajátékok*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1982. - p. 6.
- Nékám Lajosné: *Meisseni porcelán a Budapesti Iparművészeti Múzeum gyűjteményében*. Corvina Kiadó, Budapest, 1980. - Nr. 17.

© 2012-2026, Minden jog fenntartva Iparművészeti Múzeum